

İLKÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN BAŞARI ALGISI VE SORUMLULUK DUYGUSUNUN SPOR YAPMA DEĞİŞKENİNE GÖRE İNCELENMESİ

Çağatay DERECELİ¹

ÖZ

Bu çalışmanın amacı, ilköğretim öğrencilerinin başarı algısı ve sorumluluk duygusunun spor yapma değişkenine göre incelemektir. Çalışmanın örneklemi, 2016-2017 eğitim öğretim yılı bahar döneminde Aydın ilinde bazı ilk ve ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören, 163 spor yapan, 141 spor yapmayan olmak üzere toplam 304 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak, Roberts, Treasure ve Balague (1998) tarafından geliştirilen, Kazak Çetinkalp (2006) tarafından Türkçe'ye uyarlanan "Başarı Algısı Envanteri (Çocuk Versiyonu - BAE-Ç)", Conrad ve Hedin'in (1981) geliştirilen, Taylı (2005) tarafından Türkçe'ye uyarlanan "Sorumluluk Duygusu ve Davranışı Ölçeği (SDDÖ)" kullanılmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde, Kolmogorov - Smirnov testi, t testi ve ANOVA testleri kullanıldı. Sonuç olarak, sporcu çocukların başarı algılarının, görev ve ego yönelimlerinin sporcu olmayan çocuklardan daha yüksek olduğu, sporcu çocukların sorumluluk duygusu ve davranışlarının sporcu olmayan çocuklara göre daha gelişmiş olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Spor, Başarı algısı, Sorumluluk Duygusu.

AN EXAMINATION OF SUCCESS PERCEPTION AND SENSE OF RESPONSIBILITY OF PRIMARY SCHOOL STUDENTS IN TERMS OF DOING SPORTS

ABSTRACT

In this context, the aim of this study is to examine success perception and sense of responsibility of primary school students in terms of doing sports. The study universe consisted of 304 students, 163 of whom doing sports and 141 of whom not doing sports, studying in different primary and secondary schools in Aydın province of Turkey. The data of the study were collected during the spring semester of 2016-2017 academic year through "the Perception of Success Questionnaire (Children's Version)" developed and validated by Roberts, Treasure and Balague (1998), and validated in Turkey by Kazak Çetinkalp (2006) and "Social and Personal Responsibility Scale" developed and validated by Conrad and Hedin (1982) and validated in Turkey by Taylı (2005). Kolmogorov - Smirnov test, t test and ANOVA test were used to evaluate the data. The result, it has been determined that athlete children not only have a higher perception of success, duty and ego orientation but also they have a higher sense of social and personal responsibility than non-athlete children.

Keywords: Sport, Sense of Success, Sense of Responsibility.

GİRİŞ

Başarı güdülenmesinin tanımlanan özelliği, bireyin kendi yeteneklerini algılaması görüşüne dayanır (Nicholls, 1984; Cox, 1998). Başarı hedefi yaklaşımı, başarı ortamlarında ego katılım ve görev katılım olarak nitelendirilen iki başarı hedefinin olduğunu varsaymaktadır. Bu iki hedef, bireylerin yetenek düzeylerini kişisel olarak yargılama şekliyle ilgilidir. Görev katılımlı olan bir kişi; beceri gelişimi, yeni beceri öğrenme, görevde ustalığı gösterme ve sıkı çalışma üzerine odaklanmaktadır. Yeteneği gösterme, maksimum çabaya dayandırılır ve kişi referanslıdır. Ego katılımında ise, üstün yeteneği kanıtlama üzerinde yoğunlaşmaktadır. Ego katılımlı olan bir kimse için sübjektif başarının temel kaynağı, bir yarışma sırasında daha az çaba ile rakibini yenme olacaktır. Görev katılımlı bir kişi, sıkı çalışma ve akranları ile işbirliği yapmanın başarıya götüreceği inanırken; ego katılımlı bir kişi ise başarıya üstün yeteneği kanıtlayarak ve rakiplerini mağlup ederek ulaşılacağına inanmaktadır (Duda, 1993; Roberts, Spink ve Pemberton, 1999). Başarı hedefi- kuramına göre; başarı hedefleri, algılanan yetenek ve başarı davranışı, kişinin güdülenmesini belirlemede etkileşim içindedir. Kişinin güdülenmesini anlamak için, başarı ve başarısızlığın kişi için ne anlama geldiği ve kişinin başarı hedeflerini ve bu hedeflerin kişinin yetenek algısı ile nasıl etkileşim içinde olduğu anlamak gereklidir (Weinberg ve Gould, 1995). Sporcu görev yönelimli ise antrenman yapmayı, yeni beceriler öğrenmeyi, fazla çaba sarf etmeyi, iş birliğini ve bir önceki performansından daha iyisini yapmayı istemektedir. Ego yönelimli bir sporcu ise çok zor görevlerden kaçmakta, sürekli diğerlerinin performansı ile kendi performansını karşılaştırmakta ve daha az çaba ile rakibini yenmeyi istemektedir (Altıntaş, Koruç ve Akalan, 2012). Sorumluluk, kişinin kendi davranışlarının veya kendi yetki alanına giren herhangi bir olayın farkında olması ve davranışlarının ve durumların sonuçlarını üstlenmesidir (Özen, 2007). Bireysel sorumluluk, kendi sorumluluğunu üstlenebilmek, kendinden sorumlu olmak, başardığında diğerlerini değil, sadece kendini kutlamak ve başaramadığında ise sadece kendini suçlamaktır. Bireysel sorumluluk yaşamda amaç belirleme ve bu amaca ulaşmak için tüm sorumlulukları üstlenme isteğidir. Böylece birey amaçlarına ulaşmadaki başarısızlıklarında dolayı diğerlerini değil, sadece kendini suçlar (Golzar, 2006). Bireysel sorumluluk, hayatta net hedefler tespit etme ve bu hedeflere varmak için bütün sorumlulukları ve ödevleri tamamen kabullenmektir. Sorumluluk düzeyi yüksek olan bireyüstüne aldığı görevleri çok zor şartlarda olsa bile tamamlar ve yaptığının sonucu iyide olsa, kötude olsa sonuçlarına katlanır. Bu kişilik özelliğine sahip bireyler genellikle, yapılması zor ve sonuçları belirgin olmayan zor görevler olduğunda,

diğerleri tarafından görevi yapmak ya da tamamlamak için seçilirler (Nelson ve Low 2004). Sosyal sorumluluk, diğerlerinden hiçbir kazanç olmadığına bile, onlara yardım etme yönünde harekete geçmez. Sosyal sorumluluk sahibi bireyler yardım edici davranışlarda bulunurken işin maddi yönünden çok manevi boyutuyla ilgilenirler, çünkü onlar için manevi doyum daha önemlidir (Golzar, 2006).

Amaç

Sorumluluk duygusu ve başarı algısı yüksek olan öğrencilerin, bir işi başarmak için büyük çaba gösterdikleri, olumsuz olaylarda kolay pes etmedikleri, sabırlı olduklarından yola çıkılarak sorumluluk ve başarı algısının önemli özelliklerden olduğu düşünülmektedir. Sorumluluk ve başarı algısı arasındaki ilişkinin ortaöğretim öğrencileri üzerinde ortaya konması alana anlamlı bilgiler sağlayacağı düşünülmektedir. Bu bağlamda yapmış olduğumuz bu çalışmanın amacı da, ortaöğretim öğrencilerinin spor yapma değişkenine bağlı sorumluluk ve başarı algısı düzeylerini incelemektir.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Araştırma, betimsel bir çalışma olup genel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin yaş, spor yapma durumu belirleyebilmek amacıyla kişisel bilgileri alındıktan sonra, öğrencilerin başarı algısı, görev ve ego yönelimi ile sorumluluk düzeylerini belirlemek anket yöntemi kullanılmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırma 2016-2017 eğitim öğretim yılı bahar döneminde Aydın ilinde bulunan bazı ilk ve ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören öğrencilere uygulanmıştır. Çalışmanın örneklemi 163 spor yapan, 141 spor yapmayan olmak üzere toplam 304 öğrenciden oluşmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmaya katılan öğrencilerin başarı algısını belirlemek Roberts, Treasure ve Balague (1998) tarafından geliştirilen, Kazak Çetinkalp (2006) tarafından Türkçe'ye uyarlanan Başarı Algısı Envanteri (Çocuk Versiyonu - BAE-Ç), sorumluluk düzeylerini belirlemek için Conrad ve Hedin'in (1981) geliştirilen, Taylı (2005) tarafından Türkçeye uyarlanması yapılan Sorumluluk Duygusu ve Davranışı Ölçeği (SDDÖ) ölçeği kullanılmıştır.

Başarı Algısı Envanteri (Çocuk Versiyonu - BAE-Ç) (The Children's Version of The Perception of Success Questionnaire-POSQ-CH), Roberts, Treasure and Balague (1998)

tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin Türkçe'ye uyarlaması Kazak Çetinkalp (2006) tarafından gerçekleştirilmiştir. Ölçek, yargıların beş değerlendirme basamağına göre yapıldığı 6'sı görev, 6'sı ego yönelimi olmak üzere 12 maddeden oluşmakta ve iki alt ölçeği içermektedir. Ölçeğin yapı geçerliliğini test etmek için, temel bileşenler faktör analizi kullanılmıştır. Faktör analizinde, oblimin döndürme yöntemi kullanılarak faktör yükleri belirlenmiştir. Oblimin döndürme yöntemiyle yapılan temel bileşenler faktör analizi sonrası ölçeği oluşturan 12 maddenin orijinal ölçekteki gibi 2 faktör altında toplandığı görülmüştür. Oblimin döndürme sonrası, 1. alt ölçek varyansın 26.72'sini, 2. alt ölçek 22.62'sini açıkladığı belirlenmiştir. Her iki altölçek ise toplam varyansın 49.34'ünü açıklamaktadır. Madde ayırt ediciliği için bu altı alt ölçeğin her birindeki maddelerin madde-toplam test korelasyonlarına bakıldığında, değerlerin pozitif ve yüksek olduğu belirlenmiştir. Cronbach alpha değerleri, görev yönelimi altölçeği için. 79 ve ego yönelimi altölçeği için ise. 77 olarak bulunmuştur. Ölçeğin test-tekrar test korelasyon katsayıları ego yönelim için. 88 ve görev yönelimi için. 61 olduğu belirlenmiştir.

Sorumluluk Duygusu ve Davranışı Ölçeği (SDDÖ), Conrad ve Hedin'in (1981) geliştirmiş ve Türkçeye uyarlaması Taylı (2005) tarafından yapılmıştır. Envanter, sosyal durumlar karşısında, duyulan sorumluluk bilincini değerlendirmek amacıyla hazırlanmıştır. Her madde, hem sorumluluğun duygu boyutunu, hem de davranış boyutunu değerlendirmeye yöneliktir. Bu ölçekte 18 sosyal durum karşısında yaşanan sorumluluk duygu düzeyi ve buna bağlı olarak sorumluluk davranış düzeyinin derecelendirilmesinden oluşmaktadır. Duygu boyutu sosyal durumlarda yaşanan sorumluluk duygusunu ifade ederken, davranış boyutu da bu duyguya bağlı olarak gerçekleşen sorumluluk davranışının yaşanma sıklığını ifade eder. Böylece yaşamda sorumluluk duygusunun, yaşamı ne derece etkilediğini ve davranışa ne derece yansıdığını ölçmektedir. Ölçeğin cevaplanmasında 4 dereceli yanıt şıkları duygu düzeyi için "Her Zaman Sorumluluk Duyarımdan, "Hiç Bir Zaman Sorumluluk Duymama doğru giden şekilde olup, duyguya bağlı davranış düzeyi için; "Her Zaman Sorumlu Davranırım, "Hiç Bir Zaman Sorumlu Davranmam" giden şekildedir. Ölçeğin puanlanması, ölçeğin duygu ve davranış ve davranış boyutlarından alınan puanların toplanması ile yapılmıştır. Bunun için a'ya 4, b'ye 3, c'ye 2 ve d'ye 1 verilmiştir. Ölçekten alınan en düşük puan 18 en yüksek puan 72'dir. Genel gurutpan elde edilen puanın aritmetik ortalaması bulunur ve ortalamanın altındakiler için sorumluluk duygusu ve davranışı düşüktür denilebilir (Özen, 2013).

Verilerin Analizi

Araştırmaya katılan çocukların başarı algılarını, sorumluluk duygusu ve davranışlarını belirlemeye yönelik anket uygulamalarından elde edilen verilerin istatistiksel analizinde SPSS

22.0 paket programı kullanıldı. Verilerin normal dağılım gösterip göstermediği Kolmogorov - Smirnov testi ile sınıandı. Verilerin normal dağılım gösterdiği anlaşıldığından bağımsız iki örneklem grubu arasında ortalamalar açısından fark olup olmadığının sınıanmasında t testi, bağımsız ikiden fazla örneklem grubunun ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığın sınıanmasında ise ANOVA testi kullanıldı.

BULGULAR

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Spor Yapan Ve Yapmayan Çocuklarda Başarı Algılarının İncelenmesi

Değişkenler	Sporcu	N	X	Ss±	S _{hata}	t Testi	
						t	P
Görev yönelim	Evet	163	28.03	1.40	0.11	5.791	0.000*
	Hayır	141	26.26	3.61	0.30		
Ego yönelim	Evet	163	27.90	1.83	0.14	8.363	0.000*
	Hayır	141	24.72	4.43	0.37		
Başarı algısı	Evet	163	55.93	2.73	0.21	7.945	0.000*
	Hayır	141	50.97	7.39	0.62		

*0.05 düzeyinde anlamlılık

Tablo 1’de görüldüğü üzere, başarı algısı, görev ve ego yönelimi açısından sporcu olan ve olmayan çocuklar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir ($p < 0.05$). Spor yapan çocukların görev yönelimi ortalaması 28.03 ± 1.40 iken sporcu olmayan öğrencilerin ortalaması 26.26 ± 3.61 dir. Ego yönelimi sporcu çocuklarda 27.90 ± 1.83 iken sporcu olmayan çocuklarda 24.72 ± 4.43 tür. Başarı algısı ortalama değer sporcu çocuklarda 55.93 ± 2.73 iken sporcu olmayan çocuklarda 50.97 ± 7.39 dur. Ortalama değerler incelendiğinde sporcu çocukların başarı algılarının, görev ve ego yönelimlerinin sporcu olmayan çocuklardan daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 2. Araştırmaya Katılan Spor Yapan ve Yapmayan Çocuklarda Başarı Algılarının Yaş Değişkenine Göre İncelenmesi

Değişkenler	Yaş grubu	N	X	Ss±	F	p
Görev yönelim	1 9-10 yaş	35	27.20	3.67	0.013	0.987
	2 11-12 yaş	180	27.23	2.34		
	3 13-14 yaş	89	27.17	3.26		
	4 Toplam	304	27.21	2.80		
Ego yönelim	1 9-10 yaş	35	26.14	4.08	0.702	0.496
	2 11-12 yaş	180	26.63	3.16		
	3 13-14 yaş	89	26.11	4.38		
	4 Toplam	304	26.42	3.66		
Başarı algısı	1 9-10 yaş	35	53.34	7.17	0.322	0.725
	2 11-12 yaş	180	53.86	4.90		
	3 13-14 yaş	89	53.28	7.27		
	4 Toplam	304	53.63	5.95		

Tablo 2’de görüldüğü üzere, başarısı algısı, görev yönelim ve ego yönelim ile yaş değişkeni arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p>0.05$). Buna göre yaş değişkeninin çocukların başarı algılarını, görev ve ego yönelimlerini etkilemediği söylenebilir.

Tablo 3. Araştırmaya Katılan Spor Yapan ve Yapmayan Çocuklarda Sorumluluk Duygusu ve Davranışlarının İncelenmesi

Değişkenler	Sporcu	N	X	Ss±	S _{hata}	T Testi	
						t	p
Sorumluluk duygusu	Evet	163	66.57	4.32	0.33	10.247	0.000*
	Hayır	141	59.06	8.12	0.68		
Sorumlu davranış gelişimi	Evet	163	66.78	3.84	0.30	11.517	0.000*
	Hayır	141	58.08	8.71	0.73		

*0.05 düzeyinde anlamlılık

Tablo 3.’de sorumluluk duygusu ve davranışları açısından sporcu olan ve sporcu olmayan çocuklar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir ($p<0.05$). Sorumluluk duygusu ortalama değeri sporcu çocuklarda 66.57 ± 4.32 iken sporcu olmayan çocuklarda 59.06 ± 8.12 dir. Sorumlu davranış gelişimi ortalama değeri sporcu çocuklarda 66.78 ± 3.84 iken sporcu olmayan çocuklarda 58.08 ± 8.71 dir. Ortalama değerler incelendiğinde sporcu çocukların sorumluluk duygusu ve sorumlu davranış gelişimi sporcu olmayan çocuklara göre daha yüksek düzeydedir.

Tablo 4. Araştırmaya Katılan Spor Yapan ve Yapmayan Çocuklarda Sorumluluk Duygusu ve Sorumlu Davranış Gelişiminin Yaş Değişkenine Göre İncelenmesi

Değişkenler	Yaş grubu	N	X	Ss±	F	p
Sorumluluk duygusu	1 9-10 yaş	35	63.63	6.99	1.026	0.360
	2 11-12 yaş	180	63.44	6.97		
	3 13-14 yaş	89	62.15	8.29		
	4 Toplam	304	63.09	7.39		
Sorumlu davranış Gelişimi	1 9-10 yaş	35	63.66	6.34	0.500	0.607
	2 11-12 yaş	180	62.86	7.96		
	3 13-14 yaş	89	62.16	8.23		
	4 Toplam	304	62.74	7.86		

Tablo 4. incelendiğinde yaş grubuna göre sorumluluk duygusu ve davranışları açısından sporcu olan ve sporcu olmayan çocuklar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olmadığı anlaşılmaktadır ($p>0.05$). Buna göre yaş değişkeninin çocukların sorumluluk duygusu ve davranışlarını etkilemediği söylenebilir. Anlamlılık olmamasına rağmen 13-14 yaş grubu çocuklarda sorumluluk duygusu ve sorumlu davranış gelişimi ortalamasının düşük değerinde olduğu görülmektedir.

Tablo 5. Araştırmaya Katılan Spor Yapan Ve Yapmayan Çocuklarda Sorumluluk Duygusu Ve Sorumluluk Davranışı İle Başarı Algısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Değişkenler	Spor yapma durumu	Sorumluluk duygusu			Sorumluluk davranışı		
		n	r	p	n	r	p
Başarı algısı	Evet	163	0.297**	0.000	163	0.258**	0.001
	Hayır	141	0.319**	0.000	141	0.210*	0.012

*0.05 düzeyinde anlamlı ilişki (iki yönlü); 0.01 düzeyinde anlamlı ilişki (iki yönlü)

Tablo 5’de görüldüğü üzere, spor yapan çocuklarda başarı algısı ile sorumluluk duygusu ve sorumluluk davranışı arasında pozitif yönlü düşük düzeyde bir ilişkinin olduğu görülmektedir (sırasıyla $r=0.297$ ve $r=0.258$; $p<0.005$). Spor yapmayan çocuklarda da benzer şekilde başarı algısı ile sorumluluk duygusu ve sorumluluk davranışı arasında pozitif yönlü düşük düzeyde bir ilişki olduğu anlaşılmaktadır (sırasıyla $r=0.319$ ve $r=0.210$; $p<0.005$). Buna göre hem spor yapan hem de spor yapmayan çocukların sorumluluk duygusu ve sorumluluk davranışı arttıkça başarı algılarının düşük düzeyde de olsa arttığı tespit edilmiştir.

TARTIŞMA

İlköğretim öğrencilerinin başarı algısı ve sorumluluk duygusunun spor yapma değişkenine göre incelenmiştir. Başarı algısı, görev ve ego yönelimi açısından sporcu olan ve olmayan çocuklar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Ortalama değerler incelendiğinde sporcu çocukların başarı algılarının, görev ve ego yönelimlerinin sporcu olmayan çocuklardan daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Tablo 1). Sporcuların hedef yönelimleri, algılanan güdüsel iklimleri ve algılanan fiziksel yeterliklerinin cinsiyete ve deneyim düzeyine göre incelendiği çalışmada, , kadın sporcuların hem beceri öğrenimi, görevde ustalığı gösterme, sıkı çalışma kavramları hem de başarıya üstün yeteneği kanıtlayarak ve rakiplerini mağlup ederek ulaşılacağı inancı üzerine odaklandıkları belirlenmiştir (Altıntaş, Kuruç ve Akalan, 2012). Görev ve ego yönelimin çocukların spor güdülenmesi üzerine etkisinin incelendiği çalışmada, görev yönelimli çocukların ego yönelimlilere göre daha fazla güdülenebildiğini belirlemişlerdir (Fox ve ark., 1994). Spor yapan ve yapmayan çocuklarda, başarı algısı, görev yönelim ve ego yönelim ile yaş değişkeni arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır. Buna göre yaş değişkeninin çocukların başarı algılarını, görev ve ego yönelimlerini etkilemediği söylenebilir (Tablo 2). Küçükler ve yıldızlar kros sporcularının hayal etme ve başarı algı düzeylerinin incelendiği çalışmada, yaş değişkenine göre başarı algısı alt boyutlarında ve toplam puanında anlamlı farklılık bulunmamıştır (Gök, Birol ve Aydın, 2018). Sorumluluk duygusu ve davranışları açısından sporcu olan ve sporcu olmayan çocuklar

arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir. Sorumluluk duygusu ve sorumlu davranış gelişimi ortalama değerler incelendiğinde sporcu çocukların sorumluluk duygusu ve sorumlu davranış gelişimi sporcu olmayan çocuklara göre daha yüksek düzeydedir (Tablo 3). Ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören 508 öğrencinin üst bilişsel farkındalık ve sorumluluk duygusu incelenmiş, üst bilişsel farkındalık ile sorumluluk duygusu ve davranışı arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu saptanmıştır (Ocak ve Dökme, 2018). Yaş grubuna göre sorumluluk duygusu ve davranışları açısından sporcu olan ve sporcu olmayan çocuklar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmektedir. Buna göre yaş değişkeninin çocukların sorumluluk duygusunu ve davranışlarını etkilemediği söylenebilir. Anlamlılık olmamasına rağmen 13-14 yaş grubu çocuklarda sorumluluk duygusu ve sorumlu davranış gelişimi ortalamasının düşük değerde olduğu görülmektedir (Tablo 4). İlköğretim öğrencilerinin sorumluluk duygusu, denetim odağı ve akademik başarısının incelendiği çalışmada, kız öğrencilerin erkek öğrencilere oranla sorumluluk değerlerinin yüksek olduğu, sorumluluk puanı yüksek olan öğrencilerin denetim odağı puanlarının ve akademik başarılarının da yüksek olduğu bulunmuştur (Golzar, 2006). Spor yapan çocuklarda başarı algısı ile sorumluluk duygusu ve sorumluluk davranışı arasında pozitif yönlü düşük düzeyde bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Spor yapmayan çocuklarda da benzer şekilde başarı algısı ile sorumluluk duygusu ve sorumluluk davranışı arasında pozitif yönlü düşük düzeyde bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Buna göre hem spor yapan hem de spor yapmayan çocukların sorumluluk duygusu ve sorumluluk davranışı arttıkça başarı algılarının düşük düzeyde de olsa arttığı söylenebilir (Tablo 5). İlköğretim 2. kademe öğrenci-sporcuların başarı algısı ve öz-yeterlik düzeyleri arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmada, öğrencilerin öz-yeterlik ile başarı algısı alt boyutları arasında orta düzeyde, pozitif ve anlamlı bir ilişkinin olduğunu göstermiştir. Ayrıca, görev yöneliminin öz yeterliğin pozitif ve anlamlı belirleyicisi olduğu belirlenmiştir (Canpolat ve Çetinkalp, 2011). Yapılan bazı sorumluluk eğitimi programları ile sorumluluğun öğretilen bir davranış olduğunu göstermektedir (Glasser, 2005; Önal 2005; Taylı, 2006). Bu araştırma bulguları çalışmamızı destekler niteliktedir.

SONUÇ

Başarı algısı, görev ve ego yönelimi açısından sporcu olan ve olmayan çocuklar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Sporcu çocukların başarı algısı, görev ve ego yönelim ortalama değerlerinin sporcu olmayan çocuklardan daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Sorumluluk duygusu ve davranışları açısından sporcu olan ve sporcu olmayan

çocuklar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olduğu tespit edilmiştir. Sporcu çocuklarda, sorumluluk duygusu ve sorumlu davranış gelişimi ortalama değerleri sporcu olmayan çocuklara göre daha yüksek düzeydedir. Yaş grubuna göre başarı algısı, görev ve ego yönelimi, sorumluluk duygusu ve davranışları açısından sporcu olan ve olmayan çocuklar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmektedir. Anlamlılık olmamasına rağmen 13-14 yaş grubu çocuklarda sorumluluk duygusu ve sorumlu davranış gelişimi ortalamasının düşük değerinde olduğu görülmektedir. Spor yapan ve yapmayan çocuklarda başarı algısı ile sorumluluk duygusu ve sorumluluk davranışı arasında pozitif yönlü düşük düzeyde bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir. Buna göre hem spor yapan hem de spor yapmayan çocukların sorumluluk duygusu ve sorumluluk davranışı arttıkça başarı algılarının düşük düzeyde de olsa arttığı belirlenmiştir.

KAYNAKLAR

1. **Altıntaş, A., Koruç, P.C., Akalan, C.** (2012). Comparing the perceived motivational climate, goal orientations and perceived physical competence of athletes with regard to gender and sport, experiences, *Türkiye Klinikleri J Sports Sci*, 4(1):1-15.
2. **Canpolat, A.M., Kazak Çetinkalp, Z.** (2011). İlköğretim II. Kademe Öğrenci-Sporcuların Başarı Algısı ve Öz-Yeterlik Düzeyleri Arasındaki İlişki, *Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi*, 13(1): 14-19.
3. **Conrad, D. ve Hedin, D.** (1982). *Instrument and Scoring Guide of the Experimental Education Evaluation Project*. Minnesota: Center for Youth Development and Research.
4. **Cox RH.** (1998). *Sport psychology: Concepts and applications*. 4th ed. Boston: The McGraw-Hill, 236-71.
5. **Duda JL.** (1993). Goals: A social-cognitive approach to the study of achievement motivation in sport. In: Singer RN, Murphey M, Tennant LK, eds. *Handbook on Research on Sport Psychology*. New York: Macmillan, 421-36.
6. **Fox, K., Goudas, M., Biddle, S., Duda, J. L., Armstrong, N.** (1994). Children's task and ego profiles in sport. *British Journal of Educational Psychology*, 64, 253-261.
7. **Glasser, W.** (2005). *Responsibility, Respect and Relationships: Creating Emotionally Safe Classrooms*, Quality Educational Programs, Inc.
8. **Golzar, F.A.** (2006). İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerine Yönelik Sorumluluk Ölçeğinin Geliştirilmesi ve Sorumluluk Düzeylerinin Cinsiyet, Denetim Odağı ve Akademik Başarıya Göre İncelenmesi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara
9. **Gök, A., Birol, S.Ş., Aydın, E.** (2018). Athletics cross athletes' perception of success and imagery levels according to different variables, *The Journal of International Social Research*, 11, 60, 1367-1376.
10. **Kazak Çetinkalp Z.** (2006). The validity and reliability study of "the children's version of the perception of success questionnaire-POSQ-CH" for Turkish athletes. 9. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi Bildiri Kitabı, 1325-7.
11. **Nelson, D. B., Low, G. R.** (2004). *Personal Responsibility Map (PRM)*, Oakwood Solutions, LLC,
12. **Nicholls J.G.** (1984). Conceptions of ability and achievement motivation. In: Ames R, Ames C, eds. *Research on Motivation in Education: Student Motivation*, 1, 39-73. New York: Academic Press.
13. **Öcak, E.D., Dökme, İ.** (2018). Üst bilişsel farkındalık ile sorumluluk duygusu ve davranışı arasındaki ilişkinin incelenmesi, *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 7, 1, 87-93.
14. **Önal, Ş.** (2005). Bir Sorumluluk Eğitim Programının Lise Dokuzuncu Sınıf Öğrencilerinin Sorumluluk Düzeylerine Etkisi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Uludağ Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Bursa
15. **Özen, Y.** (2007). Sorumluluk Duygusu ve Davranışı Ölçeğinin Geliştirilmesi Güvenirliliği ve Geçerliliği. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Elektronik Dergisi*, 7, 343-357.

16. **Roberts G.C., Treasure D.C., Ballague G.** (1998). Achievement goals in sport: The development and validation of the Perception of Success Questionnaire. *Journal of Sport Sciences*, 16 (4), 337-347.
17. **Roberts G.C., Spink K.S., Pemberton C.L.** (1999). Learning experiences in sport psychology. 2nd eds. USA, Champaign, IL: Human Kinetics, 115-118.
18. **Taylı, A.** (2006). "Akran Yardımcılığı Uygulaması Aracılığıyla Lise Öğrencilerinde Kişisel ve Sosyal Sorumluluğun Arttırılması". (Yayınlanmamış Doktora Tezi) Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara
19. **Özen, Y.** (2013). Sorumluluk duygusu ve davranışı ölçeğinin geliştirilmesi güvenilirliği ve geçerliği, Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Elektronik Dergisi, 7, 343-357.
20. **Weinberg, R. S., Gould, D.** (1995). *Foundations of Sport and Exercise Psychology*. Champaign JL: Human Kinetics. 59-72, 137-160.

